

Kriisiaegne koroonapärimus Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna teadlaste huvisfääris¹

Neljapäeval, 12. märtsil 2020 kuulutas Eesti Vabariigi valitsus Eestis välja eriolukorra kuni 1. maini ning kehtestas erimeetmed koroonaviiruse COVID-19 leviku tõkestamiseks. Kuigi avalikud kogunemised olid juba keelatud, jätkusid 13. märtsil Eesti Kirjandusmuuseumis folkloristika osakonna vanemteaduri Liisi Laineste põhikorraldusel rahvusvahelise konverentsi “Between individual and collective trauma” (Individuaalse ja kollektiivse trauma vahel) ettekanded. Peterburist saabunud külalised olid viimased, kes liinibussiga enne piiride sulgemist Narva piiripunkti ületasid. Tõsi, liinibuss üle piiri enam ei sõitnud, vaid reisijad vahetasid Venemaa poolel bussi.

Varsti oli Eesti riik ühe tuntud eestikeelse liisusalmi sõnastust järgides lukku pandud ja teave, millal võti taas luku lahti keerab, ebamäärasesse ja ärevasse tulevikku lükatud. Lukustunud maailma saabus uus reaalsus uute proovikividega. Ka Eesti Kirjandusmuuseum sulges ukseid kuni eriolukorra lõppemiseni 17. mail, enamik teadlasi isoleeris ennast kodukontoritesse.

Tänapäeva folkloor on olnud folkloristika osakonna püsiv akadeemiline huvi – folkloristika osakonna teadlaste juhtimisel töötab ka Eesti-uuringute Tippkeskuse tänapäeva kultuuri ja meediauuringute töörühm –, niisiis seadistati uurimisfookus kiiresti aktuaalsele koroonaviirusele ja sellega seonduvale, suure hooga hakati koguma interneti ja osalusmeedia vahendusel levinud koroonafolkloori ja kriisipärimust ning lähtuvalt oma uurimisteemadest ja vaatenurkadest seda juba ka analüüsima. Aprillis Eesti Teadusagentuurile esitatud osakonna uue uurimistaotluse üks keskpunkte oli erinevad loodus-, majandus-, poliitilised ja kultuurilised kriisid ja õnnetused, nendega toimetulemise mehhanismid ja mudelid, seetõttu jäi vaatlusvälja mitmeid suundasisid. Kriis või katastroof võib tuua kaasa uuenemise, aga kindlasti adapteerumistaktikate otsingud. Mõnigi kord annab selline olukord tõuke uue arengusuuna või majandustõusu eelduseks oleva pöördepunkti tekkeks, kuid kindlasti kergitavad kriisid esile sotsiaalsed kitsaskohad, psühholoogilised jm sotsiaalsed vajakajäämised ning kaugeltki alati pole ühitatavad ideaalid ja elustandardid (vrd Hart 2006; Post 2015). Tuleb tunnistada, et senised pandeemiad on olnud kas territoriaalsed või toimunud mõne aja eest, mistõttu globaalseid võrdlusemomente teemal One World – üks maailm – pole seni tekkinud.

Muidugi tõusis koroonapärimus meie huviorbiiti palju varem. Arhivaar-referendi Maris Kuperjanovi kogumistegevus internetipärimuse alal sai alguse juba jaanuaris, mil uus koroonaviirus muutus laastavaks Hiinas Wuhani linnas. 25. veebruaril toimus Eesti-uuringute Tippkeskuse nüüdiskultuuri ja meediauuringute töörühma seminar, kus Maris Kuperjanov pidas põhjaliku ettekande uue koroonaviiruse SARS-CoV-2 vastukajast (sotsiaal)meedias. Maris Kuperjanovi sulest ilmusid kiiresti ka esimesed koroonapärimuse artiklid (Kuperjanov 2020a; Kuperjanov 2020b, Kuperjanov 2020c), milles on vaatluse all uue koroonaviiruse puhangu algusperiood ning reageeringud viiruse teemalistele uudistele meediakommentaaries ja sotsiaalmeedias. Pandeemia oli tookord küll alles algusjärgus ning teadmised viirusest SARS-CoV-2 ja selle põhjustatavast haigusest COVID-19 täienesid siis ja täienevad tänini iga päevaga, siiski oli suur infotulv ja puhangu kiire eskaleerumine viljakas pinnas temaatilise folkloori

levikuks juba alates esmasest viirusest teadasaamisest. Sai jälgida nalju ja meeme, nii inimlikust veast või teadmatusest tingitud väärinfo kui ka pahatahtlike eesmärkidega valeuudiste levikut, vandenõuteooriaid ja muid narratiive, mis tihti epideemiatega kaasas käivad, kusjuures nende mõju ühiskonnale võib tihtipeale olla halvavamgi kui haigus ise. Kiiresti tuvastasid folkloristid, et mitmed kasutusel olevad motiivid ja süžeed on ammutuntud ja universaalsed, kerkides sarnaste olukordade tekkimisel ühtviisi esile nii Eestis kui ka mujal maailmas (Kõiva 2020).

Laiema vaatenurga moodustas kriisi vernakulaarsus ehk igakülgset rahvalikud või rohujuuretasandi reaktsioonid kriisile (vt vernakulaarne religioon – Primiano 1995). Just kriisifolkloor peegeldab ja näitab tänapäeva inimühiskonnale omast keerukust, folkloor sai otsekui kriisiaja suhtlusvahendiks, mille kaudu väljendati erinevaid koroonaviirusega seotud emotsioone, nt hirmu nn tundmatu ees. Internetifolkloori uurimisel sai oluliseks märksõnaks vernakulaarne veeb – folkloristi ja meediauurija Robert Glenn Howardi (2008) mõiste konkreetsete veebilehekülgede ümber koondunud n-ö rohujuuretasandi võrgustike selgitamiseks. Folkloristika osakonna vanemteadur Reet Hiiemäe võrdles 21. sajandi koroonakriisi vernakulaarseid taktikaid mineviku- ja müütiliste sündmustega, nt omaaegse katkupärimusega (vt Hiiemäe 2020a, 2020b). Kogumisel ja kogutu teaduslikus analüüsis sõnastati praktiline koroonapärimuse uurimise eesmärk – luua vernakulaarsetest reaktsioonidest kriisisituatsioonidele võrdlevad mudelid, mis aitavad kujundada strateegiaid kriisidele reageerimiseks tulevikus.

Folkloristika osakonna uurimisfookus koroonakriisis lähtus neljast suuremast üksteisega põimuvast allteemast:

- 1) rahvameditsiin, nt haigusnarratiivid ja tervenemispraktikad;
- 2) rahvanarratiivid, nt tänapäeva muistendid, valeuudised, kuulujutud ja vandenõuteooriad;
- 3) rahvausund, sh uskumused, suhe üleloomulikku, maagia;
- 4) rahvahuumor, sh kõikvõimalikud huumorivormid, nt meemid, keelenaljad.

Laiemaks katusmärksõnaks sai toimetulek kriisiga kõigis eluvaldkondades: kuidas saada hakkama uues olukorras tavapäraste eluks vajalike argitoimingutega, näiteks kaugtöö ja -õppimisega, toiduhankimise, poeskäimise või arstiabiga. Eriolukorraga tekkisid mitmed korduvad teemaviited, nt #armastansindkaugelt, #distant, #eludegaeimängita, #eriolukord, #hoianvahet, #isolatsioon, #karantiin, #kannanmaski, #koroona, #kriis, #kriisistväljumine, #pandemia, #pesenkäsi, #puhkaneestis, #püsiokodus, #püsiterve, #saamehakkama, #stopcorona, #tellinkoju, #toetankohalikku.

Suur hulk materjali salvestati peamiste uudisportaalide ja meediaväljaannete, nt Delfi, *Postimehe*, *Päevalehe*, *Õhtulehe* kommentaariumidest ning sotsiaalmeediavõrgustike, nt Facebooki, VKontakte uudistevoogudest. Vanemteadur Eda Kalmre registreeris ja analüüsis erinevaid vandenõuteooriaid, libauudiseid (nt Kalmre 2020), jälgides nende elukäiku, nende vastu võitlemist sotsiaalmeedias ametlike ja mitteametlike (nt Propastop FB) kanalite kaudu. Eraldi huvisfääri tõusis (rahvus)konservatiivsete vaadete FB-sõprade jagatud materjal (vandenõuteooriad, uskumused, libauudised). Kriisis võimendus varem rohkem varjul olnud vaenulik suhtumine vähemustesse, tõusis esile liberaalsete ja konservatiivsete vaadete avalik vastuseis.

Ühineti mitmete rahvusvaheliste võrgustike tegevusega. Näiteks koguti suur hulk meemimaterjali usundiliste narratiivide võrgustiku Belief Narrative Network kogumismooduli kaudu (Mare Kõiva, Mare Kalda, Eda Kalmre), mis sügisest alustab uurimiskoostööd.

Määratleti juba konkreetsemaid ühisuurimusi kindlapiiriliste materjalikogumistega, nt Reet Hiimäe salvestas aprillis 2020 väljaannetest *Postimees*, *Õhtuleht* ja *Naisteleht* kõik alternatiivsete meditsiinikäsitlustega (sh rahvameditsiiniga) seotud lood (44 ekraanitõmmist). Nende põhjal valmib võrdlev ühisartikkel Turu Ülikooli religiooniprofessori Terhi Utriaisega (kes talletas samal perioodil Soome kolme meediaväljaande temaatilised lood) alternatiivmeditsiini representatsioonidest meedias.

Jälgiti mitmete sotsiaalmeedia rühmade postitusi. Vanemteadur Eda Kalmre jälgis järjepidevalt, kuidas erinevad huvigrupid, nt väga suure (peaaegu 40 000 liiget) peamiselt naiste huvigrupi Käsitöö liikmed reageerisid koroonakarantiinile. Vanemteadur Piret Voolaid jälgis fännikultuuri konstrueerimist koroonakriisi platsimängudefitsiidi tingimustes Premium liiga 2019 esinelikusse kuulunud jalgpalliklubide – Flora, Levadia, Nõmme Kalju ja Paide Linnameeskond – tegevuse põhjal sotsiaalmeedias. FC Flora FB-kogukonnal oli eriolukorra lõpus 17. mail 2020 umbes 15 000 jälgijat, FCI-l Levadia 7000 jälgijat, Nõmme Kalju FC-l 17 600 jälgijat, Paide Linnameeskonnal 5300 jälgijat.

Pandeemia pani proovile inimeste väärtushinnangud ja tõi välja rohkelt stereotüüpilisi arusaamu. Ka eri keeltes levinud internetimeemides tulid teemaks väärtused ja mõtteviisid, mis vajasisid kriisis ümberhindamist... (<https://meeldib.com/hispania-bioloog/>).

Sport ja fännikultuur olid Eesti koroonakriisis väga tähenduslikud, kuivõrd Terviseameti ametlikus aruandes kinnitati, et koroonaviirusest kõige rohkem räsitud maakonnas Saaremaal sõna otseses mõttes puhuti viirus laiali fännipasunatest. Kultuuriliselt on huviväärne, et fännipasunad on olnud varem fännikultuuri tõsine aruteluobjekt ja koroonakriisi taaselustas diskussiooni. Nüüdki tekkis jalgpallifännide vastuarvamus: "Tahad meeskonda toetada, tee seda eht-eestlaslikult lauluga. Ei taha laulda, plaksuta." Spordifolkloori võrdlevat uurimissuunda arendas pandeemiaolukorras nooremteadur Anastasyja Fiadotava, kes vaatles jalgpalli ja fänlust Valgevenes, kus erinevalt muust maailmast jalgpallivõistlused, sh meistriliiga mängud jätkusid. Uurimisoriibi tõsis muu maailma jalgpallikatkestuses Austraalia fännide algatusel 23. märtsil 2020 loodud Slutski jalgpalliklubile loodud leht FK Slutsk Worldwide Facebook. Enam kui 7000 liikmega grupis jagatakse regulaarselt meeme, naljatatakse (kogutud 308 meemi), aga ka arutletakse jalgpalli ja koroonapandeemia üle, hoides kogukonna vaimu ja võistkonna toetust.

Mare Kõivale pakkus süvendatud huvi (religioosete) pühade tähistamine kriisiolukorras, millest on ettevalmistamisel Eestit puudutav ülevaade tööühma Rituaalne aasta 2020. aasta uurimisblokki (Riia, november).

Eesti erinevad tähtpäevad peeti enamasti virtuaalselt, kuid soovijal oli võimalik saada osa näiteks filmitud ja Youtube'i või FBsse postitatud pühade tervitamisest ja rituaalide sooritamistest. Eriolukorra tõttu suleti Eestis skiitad, kuid oli võimalik jälgida eelmiste aastate pühaid TV ja veebi vahendusel. Individuaalsed adapteerumismustrid viisid erinevate lahendusteni. Vastavalt oma huvidele osaleti üleilmsetes muusikakoorides, kuulati või jälgiti veebi vahendusel eelmistel aastatel toimunud liturgiaid jne. Perioodi jäi mitmeid tähtsaid pühaid, neid tähistati Eestis perekonnaringis. Samas on selge, et eriolukord suunas mitmes riigis inimesi tähistama oma perekonna ja sugulaste keskel kitsamas ringis ja tõi tagasi mitmeid vanemaid inimesi sidustavaid kombeid ka suurlinnades. Siiski oli ka meil ootamatuid ja mõttevahetusi äratanud aktsioone, sh peapiiskopi Urmas Viilma üleskutse kirikukellade helistamiseks, et valitsus lubaks jätkata tavaliste teenistustega.

Erinevate vaimsete liikumiste juhtide videosalvestusi looduses või mõnes pühapaigas (Selena Foxi rituaalid jm) sai jälgida FB ja YouTube'i kaudu. Osade liikumiste YouTube'i postitusi kustutati kui sobimatud, isegi kui sõnum oli maagia-vastane, erinevaid rasse ja sugupooli arvestav ja tõstis esile hoopis kapitalismi varjukülgi, rõhutas vajadust olla tähelepanelik nende vastu, kellel pole hüvesid. Nii jäi neist järele üksnes teravaid küsimusi: "Isn't it sad that the common people and the poor are currently grovelling in the mud? In essence, a disease that was spread by the rich as they flew around the world will now kill millions of the poor." (Kas pole kurb, et lihtinimesed ja vaesed urisevad praegu mudas? Sisuliselt tapab haigus, mida rikkad levitasid kogu maailmas lennates, nüüd miljoneid vaeseid.)

Kõige selle taustal on selge, et piirangud on riikides erinevad. Eesti olukord pole üheski suhtes võrreldav Venemaa või Rumeenia õigeuskirikute ja politsei vaheliste konfliktidega, rääkimata fanaatiliste usurühmade veendumusest templi/kiriku, kirikuveini, ikoonide jm jumaliku jõu toimesse ning sealsetest massilistest nakatumistest. Kogutud andmestiku analüüsimisel on kasu folkloristika, psühholoogia, kriisiantropoloogia ja kindlasti uue meedia uurimistulemustest (nt Zappavigna 2012; Brahman & Wagg 2014 jt).

EKM folkloristika osakonna veebikoosolekute põhiteemasid oli eriolukorras koroonapärmuse kogumine ja esmane analüüsimine. Üleval: Teams, märts 2020. All: Teams, aprill 2020.

Paljust riikidest on saadud andmeid ja viiteid lemmikloomade ja keskkonna-suhte väljendustele praegusel perioodil, Mare Kõiva on neid teemauuringutele mõeldes kogunud ka ise, ent senised väljundid on olnud seotud erinevate protestiliikumiste ja keskkonnatemaatika sidumise ja teadvustamisega liikumise ürituste ja kalendripühade kaudu (nt loeng Maa päevast ja koostöös Andres Kuperjanoviga Aberdeeni ajakirjale loovutatav artikkel “Ancient lights”). Esiplaanil on olnud siiski sotsiaalmeedia rühmade

kõrval kommentaariumite jälgimine, tavafoorumid, nt Eesti Metsa Kaitseks jmt, mille kaudu jõuab kiiresti erinevate huumorivormide, uuskeelendite, väärtushinnangute, pastiši ja palju muuni.

Ühe uurimiskompleksi moodustasid meditsiiniantropoloogia suuna kogumisteemad, võimalust mööda on Mare Kõiva osalenud rahvusvaheliste meditsiiniantropoloogia võrgustike seminaridel. Epideemiade uurimine on vanemaid teemasid, mis kajastab ühtlasi meditsiini ja hügieeni arengut enamasti keskajast tänapäevani (Vasold 1999). Tänapäevase situatsiooni muudab erakordseks fikseerimistehnikate mitmekülgus ja nagunii suurenunud tähelepanu tavainimeste eluviisile ja mõttemaailmale. Kõikehõlmavas kriisis on teemad põimuvad, seekord eriti, sest aktiveerusid erinevad rühmitused ja samad seisukohad ilmnisid eri rühmitustel – maailmalõpukuulutused ja kliimamuutuste müstifitseerimine sarnastus nt haigusseletuste ja religioosete seisukohtadega (COVID-19 on jumala karistus, haigus on isikliku käitumise põhjustatud või tingitud inimeste tohutust mõjust kogu planeedile, armageddon on ukse ees). Samasuguseid seisukohti väljendasid aga ka valeuudiste levitajad jt.

Kahtlemata oli ja on suhtumiste dünaamika pandeemia vältel huvitav nii tervishoius, poliitikas kui õpetlastasemel, sest nägime kiireid vaadete muutusi juba ühe kuu jooksul. Samas on kõnekad inimeste reaalsed suhtumised meditsiini (kas see on usaldusväärne, kas arste saab usaldada) ja ravimitesse (kelle soovitusi järgida), kui sarnased on vanemad võtted tänapäevaga, mida arvatakse suremusest, asendusvaktsiinidest ja mis kuulutatakse imeravimiks. Sellega haakub lähemalt dieediuskumustik, samuti äärmusseisukohtade (vaktsiinivastased, veganid, MMS, narkootikumide pooldajad jpm) esiletõus. Vanade uskumuste elustumine on selle taustal ootuspärane, nt koolerakülvamine mõisnike poolt või kahtlused, et joogivette lisatavad ained mõjutavad tervist ja meelsust (lisatakse kloori – inimesed ei haigestu, sellele vastanduv – võimud mürgitavad joogivett). Samad suhtumised olid aktuaalsed viimaste koolerapuhangute ajal, samuti on varasemast teada uskumused, et lisandid muudavad impotentseks või rahustavad maha (vrd uskumusi nõukogude armee toidusedeli kohta – pärsib seksuaalsust ja paneb kuuletuma). Mitmes riigis tõusetus omaette teema, et võimud soovivad vabaneda vanainimestest, samuti kinnitati sageli, et praeguse pandeemia näol on tegemist ravimifirmade väljamõeldisega, hiigelkasumite taotlemisega, mis nt SARSi ja EBOLA puhul ei õnnestunud, kuid nüüd läks korda. Vastuolulistest arvamustest ja eriti viimsepäevasõnumitest on plaanis ühisartikkel koostöös Elena Boganevaga (kuna sealne viiruselaine algas mõnevõrra hiljem, siis pole välistatud ka teemamuutus).

Kuna Mare Kõiva viimased uurimused olid seotud heategevusmeditsiini ja abistatud suitsiidi probleemaatikaga (Kõiva & Kuperjanov 2019), leidis selleski valdkonnas palju tähelepanuväärset, kindlasti on see üks teemasid millega jätkata. Keset mitmeid paanikalaineid oli TVs vaadatav saatesari “Iseolemine” – lood hakkamasaamisest raskete haigustega, soov olla osa ühiskonnast. Kajastati annetusi toidupankadele, jätkus haruldaste haiguste sponsoreerimine, ent siiski oli aina enam selge, et abivajajad pole üksnes haiguste käes kannatajad, vaid riskirühm on lai ja õigupoolest on folkloristi kohus jõuda oma analüüsides nendeni. Samuti on folkloristika ülesanne teiste teaduste seas või enne neid juhtida tähelepanu patuoainaste tekitamise mudelitele ja mehhanismidele, milleks tänane situatsioon pakub palju ainekku.

Üks olulisi uurimisteemasid oligi folkloori taaskasutus ehk varasemate tüvitekstide ja tuumteemade naasmine ringlusse pandeemia ajal. Suhtluses võis täheldada mõne

žanri, nt vanasõnade rohket kasutust nii ametlikus kui ka rohujuuretasandi kriisikommunikatsioonis (vt Voolaid 2020a). Reet Hiimäe salvestas mitukümmend meemi ja 30 Eesti ajalehete artiklite ekraanitõmmist koroonakäsitluste kohta, mis seostuvad pärimuslike-käitumuslike motiividega, mida on esinenud ajalooliste epideemiatega (nt katk) puhul. Materjal oli aluseks põgusatele teemaülevaadetele (Hiimäe 2020a, 2020b). Vanemteadur Mare Kalda erilise tähelepanu sai rahvusvaheliste kujutistega meemide voog, mis on kohandatud Eesti oludesse ja eestikeelse tekstiosaga. Niisugustes üksustes on visuaalseteks tegelasteks ja meelisobjektideks – nagu meemides sageli – populaarkultuuri tegelased ja olukorrad, kes ja mis seotakse karantiini, tualettpaberi soetamise, isiksuse omaduste, emotsioonide jm taoliste aspektidega. Populaarkultuuri tegelaskujudest kohtame majahaldjas Dobbyt, Beavist ja Buttheadit, Drake'i ja kahte ahvinukku. Kohaseoste loomise näiteks on reaktsioon üleilmsele trendile, mille kohaselt seni rahvarohked paigad muutuvad jällegi puutumatu looduse tegevuskohtadeks, kuhu taasilmub imelisi olendeid (näiteks delfiinipaar Taevaskojas). Talletati ja mõtestati mitmeid üleilmse koroonakriisi kohalikke folklooriväljendusi, mida ajendasid mitmed sellesse aega langenud juhuslikud päevakajalised sündmused, nt ühe juhtumiga – mais 2020 Tallinna Haabersti linnaossa eksinud karudega – seotud uudisfolkloorset lainetust, mis osutas inimeste ja loomade, linna ja looduse suhetele, käsitles Piret Voolaid (2020b).

Teadur Nikolay Anisimov korraldas udmurdi kolleegi Galina Glukhovaga ühisuurimuse “COVID-19 ja udmurdi traditsiooniline kultuur”, mille eesmärk on analüüsida udmurdi meediapostitusi, suulisi sõnumeid ja tähelepanekuid, kuidas inimesed veetsid erinevaid pühi ja riitusi isolatsioonis ja karantiinis. Uuringus käsitletakse traditsiooniliste tseremooniatega korraldamise iseärasusi, inimeste kohanemist ja reageerimist kriisiolukorrale. Erilist tähelepanu pööratakse laulusõnadele, mis on pühendatud koroonaviiruse ja isolatsiooni temaatikale kui udmurtide omamoodi reaktsioonile globaalsele viiruspuhangule.

Eraldi uurimisvaldkonnaks sai koroonaviirusega seotud huumor, sh internetimeemid. Eriolukorra esimestel päevadel liitusid Piret Voolaid ja Anastasiya Fiadotava rahvusvahelise koroonafolkloori ja -huumori uurimise projektiga “Humor during the global Corona Crisis”. Koostööprojekti juhtpartnerid on Giseline Kuipers (Leuveni Katoliiklik Ülikool) ja Mark Boukes (Amsterdami Ülikool), projekti on kaasatud rohkem kui 30 riigi teadlased. Eri keeltesse tõlgitud küsitluskava (<https://edu.nl/kp8xe>) kaudu paluti inimestel saata internetikasutajate hulgas levivaid nalju, sh meeme. Globaalne kogu tehakse võrdlevate uuringute eesmärgil kättesaadavaks kõigile projekti osapooltele juba sügisel 2020.

Lisaks kasvas koroonaaajal folkloristika osakonna teadusarhiivi EFITA meemikogu rohkem kui 2000 meemiüksuse võrra. Sellele lisandus ka konkreetse kontekstiga seotud, teatud aktsioonide tulemusena loodud materjale, nt Tartu Variku Kool korraldas aprillis 2020 Tartu koolide õpilastele meemivõistluse “Minu distantsõpe”, millele laekus kokku 540 teemakohast meemi. Laekunud ainese andis võistluse peakorraldaja Tartu Variku Kooli huvijuht Eele Avalo maikuus üle meie huumoriuurijatele ja see jääb tallele Eesti Kirjandusmuuseumi.

Siinne kirjutus on üksnes põgus ülevaade sellest, millist pärimust koroonakriisikoguti ja millistest uurimissuundadest see kogumine lähtub. Põhjalikum analüüs koos ühiskonnale oluliste järeldustega seisab ees. Eriolukorras sai alguse mitmeid uusi traditsioone. Folkloristika osakond alustas koos Eesti-uuringute Tippkeskusega 1. aprillil

oma uurimistulemuste tutvustamiseks videoloengute sarja. Väga erinevatel teemadel koduvideoid leiab kodulehelt <http://www.folklore.ee/rl/fo/loeng/> ja osakonna YouTube'i kanalist FoMeedia (<https://www.youtube.com/channel/UCPEHx7jSdjSaMMm9DtJ0sqA>).

Mare Kõiva, Piret Voolaid

Kommentaar

¹ Lühiülevaade on seotud Eesti Kirjandusmuuseumi uurimisprojektiga EKM 8-2/20/3 “Folkloori narratiivsed ja uskumuslikud aspektid”, selle valmimist toetas Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu (Eesti-uuringute Tippkeskus, TK 145).

Kirjandus

Brahman, Peter & Wagg Stephen 2014. *Leisure Studies. Principles and Practices*. Chennai: Sage Publications.

Hart, Paul 2006. Symbols, Rituals and Power: The Lost Dimensions of Crisis Management. Symbols, Rituals and Power: The Lost Dimensions of Crisis Management. *Journal of Contingencies and Crisis Management* 1 (1), lk 36–50 (doi: 10.1111/j.1468-5973.1993.tb00005.x).

Hiiemäe, Reet 2020a. Epideemiade kajastumine kultuuris kui pärimuslik ellujäämisõpetus. *Postimees*, 28. märts (<https://leht.postimees.ee/6935266/reet-hiiemae-labi-epideemiade-kanduv-rahvaparimus> – 9. juuli 2020).

Hiiemäe, Reet 2020b. Õhtu! 223. Kanal 2. Otsesaateintervjuu epideemiatest pärimuses ja paralleelidest reaktsiooniga koroonaviirusele, 26. märts (<https://kanal2.postimees.ee/pluss/video/?id=215887> – 9. juuli 2020).

Howard, Robert Glenn 2008. The Vernacular Web of Participatory Media. *Critical Studies in Media Communication* 25 (5), lk 490–513 (doi: 10.1080/15295030802468065).

Kalmre, Eda 2020. Huvitaja. Kuulujutud ja kass kui nõialoom. *Vikerraadio*, 1. aprill (<https://vikerraadio.err.ee/1065855/huvitaja-kuulujutud-ja-kass-kui-noialoom/1031704> – 9. juuli 2020).

Kuperjanov, Maris 2020a. Koroonaviiruse SARS-CoV-2 algusfaasi vastukaja (sotsiaal) meedias. *Mäetagused* 76, lk 5–28 (doi: 10.7592/MT2020.76.kuperjanov).

Kuperjanov, Maris 2020b. Pandeemia elukaar internetimeemides. *Postimees*, 28. märts (<https://leht.postimees.ee/6935235/maris-kuperjanov-pandeemia-elukaar-internetimeemides> – 9. juuli 2020).

Kuperjanov, Maris 2020c. Responses to the Initial phase of the Novel Coronavirus in the (Social) Media. SIEF-NEWS. *International Society for Ethnology and Folklore Studies* 18 (1), lk 15–16 (https://www.siefhome.org/downloads/newsletters/SIEF-spring-2020.pdf?utm_source=newsletter&utm_medium=sendy&utm_newsletter=SIEF-autumn2019 – 9. juuli 2020).

Kõiva, Mare & Kuperjanov, Andres 2019. "Ärge laske vaesusel elu võtta!" – Heategevus- ja solidaarsusmeditsiini problemaatikast Eesti näitel. *Medica XII*. Teesid (<http://www.folklore.ee/rl/fo/konve/medicaXII/> – 9. juuli 2020).

Kõiva, Mare 2020. Koroonapärinus meil ja mujal. Keelesaade. *Vikerraadio*, 17. mai (<https://vikerraadio.err.ee/1085229/keesaade-koroonaparimus-meil-ja-mujal> – 9. juuli 2020).

Post, Paul 2015. Ritual Studies. *Oxford Research Encyclopedia of Religion*. Oxford: Oxford University Press (doi: 10.1093/acrefore/9780199340378.013.21).

Primiano, Leonard Norman 1995. Vernacular Religion and the Search for Method in Religious Folklife. *Western Folklore* 54, lk 37–56 (doi: 10.2307/1499910).

Zappavigna, Michele 2012. *Discourse of Twitter and Social media. How we use Language to Create Affiliation on the WEB*. London & New York: Bloomsbury.

Vasold, Manfred 1999. *Pest, Not und chwere Plagen. Seuchen und Epidemien vom Mittelalter bis Heute*. München: C.H. Beck.

Voolaid, Piret 2020a. Parem üks nädal liiga kaua kui üks päev liiga vähe ehk Vanasõnad kui sõnumi edastamise võimsad vahendid ametlikus ja rohujuuresandri kriisisuhtluses. *Sirp*. Eesti Kultuurileht, 8. mai, lk 18–19 (<https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c21-teadus/parem-uks-nadal-liiga-kaua-kui-uks-paev-liiga-vahe-ehk/> – 9. juuni 2020).

Voolaid, Piret 2020b. Püsi kodus, karu tuleb! ehk Millest jutustab Haabersti karujahiga seotud glokaalne folkloorilainetus? *Sirp*. Eesti Kultuurileht, 29. mai, lk 34–35 (<https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c21-teadus/pusi-kodus-karu-tuleb-ehk-millest-jutustab-haabersti-karujahiga-seotud-glokaalne-folkloorilainetus/> – 9. juuni 2020).

Kroonika

Akadeemilises Rahvaluule Seltsis

28. mail tegi Akadeemiline Rahvaluule Selts teatavaks, et tänavu pälvis Eesti folklooristika aastapremia Piret Voolaid, Eesti Kirjandusmuuseumi folklooristika osakonna vanemteadur Eesti-uuringute Tippkeskuse tegevjuhi ülesannetes. Piret Voolaiu peamised uurimisteemad on mitmekülgsed, tema erialase huvi all on vanasõnad, mõistatused, rahvahuumor, digitaalne folkloor ja spordipärimus. 2019. aastal ilmunud teadustöodes käsitles ta söimuväljendeid, värvisümboolikat mõistatuses ning mõistatuste ja uskumuste seoseid. Lisaks korraldas Voolaid rahvusvahelisi konverentse, mille keskmes olid kaasaegsed kultuurimuutused, mütoloogia ning usundilised jutud. Laiemale üldsusele on tuttavad tema päevakajalised, vanasõnade tähendusi lahti harutavad sõnavõttud meedias.

Kärri Toomeos-Orglaan

Eesti Rahvaluule Arhiivis

17. aprillil ära jäänud Eesti erialaraamatukogude teabepäeva ettekande asemel valmis Olga Ivaškevitšil infosüsteemi Kivike tutvustav videoloeng.

22. aprillil kõneles Mall Hiimäe Vikerraadio "Huvitaja" saates jüripäeva ajaloolisest taustast.

30. aprillil pidas Mall Hiimäe oma maakodus Jõgevamaal improviseeritud loengu maitulest ning rituaalse tule tähendustest rahvapärimuses. Sarnaselt paljude teiste asutuste ja organisatsioonidega oli ka rahvaluulearhiiv sunnitud otsima võimalusi jätkata oma tegevusi veebi vahendusel ning arhiivi YouTube'i kanalil loodi kodu- ja metsaloengute seeria. Loengu "Maitulest ja tuletegemisest" videosalvestuse tegi Janno Simm, helitöötlane Jaan Tamm, montaaži Janno Simm ja Risto Järv.

13. mail ilmus ERA kodu- ja metsaloengute seerias Aado Lintropi videoloeng "Mansi mütoloogiast".

14. mail intervjueris Jüri Metssalu Hageri kihelkonna Allika küla vanimat püsielanikku Leiger Parekit ja tema tädipoega pikaajalist politseiametnikku Arne Okspuud.

15. mail ilmus ERA kodu- ja metsaloengute seerias Taive Särje loeng "Labajalg – labane või kõrge?", loengu filmis ja monteeris Janno Simm, helitöötlane tegi Jaan Tamm.

21. mail intervjueris Jüri Metssalu Hageri kihelkonna Allika küla elanikku rallisportlast ja maailmarändurit Raido Rüütlit.

22. mail ilmus ERA kodu- ja metsaloengute sarjas Janika Orase loeng “Looduses laulmisest”. Kaamera ja montaaž Janno Simm, helitöötlus Jaan Tamm.

27. mail intervjueris Jüri Metssalu Hageri kihelkonna Kabila küla Hallisoo talu peremeest külavanemat ja loodusetundjat Ilmar Rammlerit.

29. mail intervjueris Jüri Metssalu Hageri kihelkonna Muusika küla Kungla suurtalu peremeest Riho Kraami.

31. mail tutvustas Ingrid Rüütel Vikerraadio saates “Folgiaalbum” oma duubel-CD-d “Virumaa rahvalaule ja pillilugusid” (IV).

4. juunil toimus Haapsalu Lasteraamatukogus 28. Sten Roosi muinasjutuvõistluse auhinnatseremoonia. ERA eriauhinna pälvis Tallinna Pääsküla Kooli 5. klassi õpilane Liisgren Loigom jutuga “Kolm venda ja printsessid”. Muinasjutuvõistluse žürii töös osales Risto Järv.

5. juunil retsenseeris Janno Simm Eesti Maaülikoolis Kerli Kuuse loodusturismi alast magistritööd “Jahinduse meediakuvand, maine ja jätkusuutlikkus Eestis”.

10. juunil tutvustas Risto Järv Eesti Keele Instituudi perekonnanimeraamatu tööruhma seminaril Ojaku puhkekeskuses Pärnumaal rahvaluulearhiivi kogutud nimepärimust.

12. juunil pidas Kärri Toomeos-Orglaan Valga praostkonna sinodil Puhjas ettekande “Sissejuhatus eesti muinasjuttudesse”.

12. juuni olid Vikerraadio raadiosaates “Vasar” külalisteks Astrid Tuisk ning Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste instituudi dotsent Ave Mattheus. Juttu tehti lastekultuurist, muutunud lapsepõlvest ja mängimisest. Saadet juhtis Maarja Vaino.

16. juunil ilmus ERA kodu- ja metsaloengute seerias Mari Sarve videoloeng “Regilaulu juurtest”, loengu filmis ja monteeris Janno Simm, helitöötluse tegi Jaan Tamm.

16. juunil toimus Tartumaal Torila külas Turgi käsitöötalus ERA siseseminar, kus tehti kokkuvõtteid möödunud hooaja töödest ja tegemistest ning visandati uue hooaja tegevuskava. Seminari eel tutvuti Palal Kodavere Pärimuskeskuse tööga.

18. juunil tutvustas Astrid Tuisk Vikerraadio saates “Huvitaja” enda ja Inge Annomi koostatud 1990. aastate lastemängude raamatut “Viis ritta. Meie kooliaja mängud”. Kuulajad kasutasid aktiivselt võimalust jagada otsesaatesse helistades oma mängukogemusi. Saates tutvustas ajakirjanik Aivar Viidik ka “Hiiu laste raamandut”, rahvaluulearhiivi tekste väljaandesse aitasid valida ja otsisid välja Piret Voolaid, Helen Kõmmus ja Astrid Tuisk.

19. juunil salvestasid Janno Simm ja Jaan Tamm helistuudios kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna teadurite Mare Kõiva, Reet Hiiemäe, Eda Kalmre ja Tõnno Jonuksi vestlusringi looduslikest pühapaikadest.

20. juunil intervjueris Jüri Metssalu Tartus Hageri kihelkonnast Allika külast Allika talust pärit Tartu Ülikooli emeriitprofessorit ja kunagist arstiteaduskonna dekaani Lembit Allikmetsa.

21.–22. juunil viis Janika Oras läbi õpitoa seto mitmehäälest laulust Lummo Kati leelokoori laagris Säpina külas.

22. juunil rääkis Janika Oras Vikerraadio saates “Huvitaja” looduses laulmisest ja jaanipäevalauludest.

26. juunil ilmus ERA kodu- ja metsaloengute seerias Ave Goršiči videoloeng “Koroonafolkloorist”, loengu filmis ja monteeris Janno Simm, helitööluse tegi Jaan Tamm.

Risto Järv, Mari Sarv

Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonnas

20. jaanuaril külastas osakonnajuhataja Mare Kõiva Põltsamaa Raamatukogu kirjandusklubi ja pidas seal ettekande “Rahvausundid ja kohalikud legendid”.

Märtsis ühinesid osakonna huumoriuurijad rahvusvahelise koroonafolkloori ja -huumori uurimise projektiga, mida juhivad Giseline Kuipers (Leuveni Katoliiklik Ülikool) ja Mark Boukes (Amsterdami Ülikool). Laiemat avalikkust kutsuti üles andma oma panust aktsiooni.

9. märtsil rääkis Mare Kõiva Klassikaraadio saates “Delta” loitsude uurimisest minevikus ja tänapäeval, nii Eestis kui ka mujal maailmas (saatejuht Liina Vainumetsa). Tutvustati avakogumikku sarjast “Eesti loitsud” (<https://klassikaraadio.err.ee/1056440/delta-9-martsil-avakogumik-sarjast-estli-loitsud/1024108>).

Aprillis pälvis tänavuse õpilastööde I preemia pälvis Hipp Saar (Hugo Treffneri Gümnaasium) tööga “Eesti lemmikloomanimed koolipärimuse 2018. aasta kogumisvõistluse andmete põhjal”.

9. aprillil esitas Reet Hiiemäe Tartu Linnaraamatukogu algupärase lastekirjanduse ettekandepäeval 2020 “Karvased ja sulelised meie laste- ja noortekirjanduses” videoettekande “Üleloomulikud kogemused tänapäeva õpilaspärimuses: meediamõjust tõlgenduste kujunemisel”.

15. aprillil retsenseeris vanemteadur Piret Voolaid Tartu Ülikooli farmaatsia instituudi üliõpilase Nele Helstein-Mau proviisoriõppe uurimistööd “Rahvahuumor rohuteaduses ja ravimimaailmas” (juhendajad Ain Raal ja Marju Kõivupuu).

15. aprillil käsitles osakonna vanemteadur Piret Voolaid Vikerraadio saates “Huvitaja” vanasõna “Käsi peseb kätt”.

22. aprillil rääkis osakonna vanemteadur Piret Voolaid Vikerraadio saates “Huvitaja” vanasõnast “Üks pääsuke ei tee suve”.

29. aprillil mõtestas osakonna vanemteadur Piret Voolaid Vikerraadio saates “Huvitaja” vanasõna “Ega naer nahka riku ega tühi jutt tükki võta”.

1. mail osales osakonna juhtivteadur Mare Kõiva Kuku raadio eriprogrammis, rääkides seal volbripäeva kombestikust. Küsitles Madis Ligi.

6. mail rääkis osakonna vanemteadur Piret Voolaid Vikerraadio saates “Huvitaja” vanasõnast “Parem üks nädal liiga kaua kui üks päev liiga vähe” ja teistest koroonaviiruse tõkestamisega seotud eriolukorras levinud rahvaütlustest.

17. mail esines Mare Kõiva Vikerraadio keelesaates, rääkides koroonapärimumest meil ja mujal.

20. mail rääkis osakonna vanemteadur Reet Hiimäe Vikerraadio saates “Huvitaja” maskide ja maskikandmise usundilisest tähendusest.

28. mail tegi Akadeemiline Rahvaluule Selts teatavaks, et tänavu pälvis Eesti folkloristika aastapreemia Piret Voolaid, Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna vanemteadur Eesti-uuringute Tippkeskuse tegevjuhi ülesannetes.

29. mail toimunud eesti keele riigieksamil oli ühe võimaliku eksamitekstina keskkoolilõpetajatele välja pakutud Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna vanemteaduri Liisi Laineste 2017. aastal *Müürilehes* ilmunud artikkel “Üldse pole naljakas! Huumoritraditsioonist ja tsensuurist”.

Juunis oli Pärnu Keskraamatukogus vaadata Piret Voolaiu ja Mare Kõiva koostatud näitus “Vana, aga vigureid täis”. Näituse valmimist toetasid Haridus- ja Teadusministeeriumi keeleosakond, Eesti Teadusagentuuri institutsionaalne uurimisprojekt IUT 22-5, Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu (Eesti-uuringute Tippkeskus – TK 145).

Juuni algusest 30. septembrini saab Tartu tähetorni aias vaadata näitust “Eestlastele Eesti taevas!”, mis annab ülevaate eestikeelsete taevakaartide kujunemisest. Näituse koostamisel osales nõuandjana osakonna vanemteadur Andres Kuperjanov.

1. juuni Vikerraadio saates “Rahvajutu aasta” olid külas folkloristika osakonna vanemteadurid Reet Hiimäe ja Piret Voolaid. Reet Hiimäe rääkis usundiliste lugude funktsioonist ja nende aktuaalsusest, rahvajutu aasta raamatust, milleks oli Mall Hiimäe koostatud “Emand kaseladvas” rääkis ka jutuvestja Piret Päär. Piret Voolaid avas vanasõna “Paha siga, mitu viga”.

2. juunil osales Mare Kõiva Moskvas korraldatud *online*-konverentsil, mis oli pühendatud Viktor Gatsaki mälestusele. Ta pidas konverentsil Elena Boganevaga ühisetekande mütoloogiliste motiividega muinasjuttudest Eesti Kirjandusmuuseumi arhiivide venekeelses kollektsioonis.

3. juunil kõneles folkloristika osakonna vanemteadur Reet Hiimäe Vikerraadio saates “Huvitaja” sõrmuse usundilisest taustast (<https://vikerraadio.err.ee/1092394/huvitajarooside-kasvatamine-algajatele/1058555?fbclid=IwAR2otOASw48FGgamU72K7Ux0Rn tFddmfv2LvuuT4VMOrcsgGEwaICZACDGE>).

4. juunil oli osakonna vanemteadur Piret Voolaid külas Klassikaraadio saates “Suveduur” (<https://klassikaraadio.err.ee/1094947/suveduur-4-juunil-festival-visioon-ajapaik-piret-voolaid-neeme-jarvi>).

10. juunil käsitles osakonna vanemteadur Piret Voolaid Vikerraadio saates “Huvitaja” vanasõna “Paha siga, mitu viga: kärss kärnas ja maa külmanud”.

11. juunil kaitses vanemteadur Piret Voolaiu kaasjuhendamisel Tallinna Ülikooli Haridusteaduste Instituudis Bianka Makoid magistritööd “Kasvatus kui fenomen eesti vanasõnades” (kaasjuhendaja Airi Liimets).

17. juunil rääkis osakonna vanemteadur Piret Voolaid Vikerraadio saates “Huvitaja” vanasõnast “Inimene on inimesele hunt”.

17. juunil toimus Eesti-uuringute Tippkeskuse nüüdiskultuuri uuringute töörühma ümarlaud kasvatuses fenomenist eesti vanasõnades. Põhiettekandega esines Tallinna Ülikooli kasvatusteaduste magistrant Bianka Makoid.

Seminari toetasid Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu (Eesti-uuringute Tippkeskus) ja EKM 8-2/20/3 “Folkloori narratiivsed ja uskumuslikud aspektid”.

17. juunil rääkis Asta Õim Kuku raadio saates “Ärataja” eesti kõnekäändudest.

19. juunil salvestasid osakonna juhtivteadur Mare Kõiva ning vanemteadurid Reet Hiimäe, Eda Kalmre ja Tõnno Jonuks helistuudios Janno Simmi ja Jaan Tamme kaasabil vestlusringi looduslikest pühapaikadest.

24. juunil esines osakonna juhtivteadur Mare Kõiva Kuku raadios Madis Ligi raadiosaates, mis käsitles jaanipäevakombestikku.

29. juunil kaitses Paulina Vituščanka Tartu Ülikoolis folkloristika osakonna teaduri Katre Kikase juhendamisel magistritööd rahvalikust kirjalikkusest 1920-30. aastatel Teise Poola vabariigi idaprovintside näitel (kaasjuhendaja Elo-Hanna Seljamaa).

30. juunil olid Novaatori podcastis Maarja Merivoo-Parro külalisteks huumorit uuriv Eesti Kirjandusmuuseumi vanemteadur Liisi Laineste ning kirjandust uuriv Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse vanemteadur Elle-Mari Talivee. Räägiti Kaspar Colling Nielsen'i debüütraamatust “Mount Kopenhagen” (<https://novaator.err.ee/1107185/kopenhageni-hiigelmagi-traumeerib-ja-vaimustab>).

1., 8., 15. ja 22. juulil rääkis Asta Õim Kuku raadio saates “Ärataja” eesti kõnekäändudest.

Eriolukorra videoloengud

Eriolukorras alustasid Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakond ja Eesti-uuringute Tippkeskus oma uurimistulemuste tutvustamiseks uut videoloengute sarja. Loengud on leitavad Eesti Kirjandusmuuseumi koduleheküljel (<https://www.kirmus.ee/tegevus/videoloengud>) ja folkloristika osakonna YouTube'i kanalil FoMeedia (<https://www.youtube.com/channel/UCPEHx7jSdjSaMMm9DtJ0sqA>).

1. aprillil, naljapäeval avas Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna vanemteadur Piret Voolaid videoloengus vanasõna “Ega naer nahka riku, ega tühi jutt tükki võta” taustu ja tagamaid. Loeng jätkas Vikerraadio saates “Huvitaja” alates 2018. aastast kõlanud vanasõnade sarja.

8. aprillil käsitles osakonna nooremteadur Anastasiya Fiadotava loengus “Sharing Humor Online in Family Communication” huumori jagamist internetis peresiseses suhtluse näitel.

9. aprillil rääkis osakonna vanemteadur Reet Hiiemäe üleloomulikest kogemustest tänapäeva õpilaspärimuses ning lahkas meediamõju rolli tõlgenduste kujunemisel.

15. aprillil lahkas osakonna Piret Voolaid eesti vanasõna “Käsi peseb kätt”.

20. aprillil vaatles Piret Voolaid videoloengus “Kas julge hundi rind on rasvane või hanerasvane?” levinud eesti vanasõna “Julge hundi rind on rasvane” ja lahkas selle tähendust. Koroonakriis on toonud meile erinevad spetsiifilisi märksõnu ja teemaviiteid, millest hanerasv oli kindlasti üks märgilisemaid. Loengus räägiti ka sellest, miks varem olemasolevaid vanasõnu parodeeritakse ja nendega mängitakse.

21. aprillil vaatles osakonna arhivaar-referent Maris Kuperjanov lühiloengus “Koroonaviiruse päritolust läbi huumoriprisma” viimastel kuudel palju kõneainet pakkunud uut koroonaviirust ja selle päritolu selgitusi internetimeemides.

22. aprillil käsitles osakonna vanemteadur Piret Voolaid loengus “Antiikaegne ilmatarkus: Üks pääsuke ei tee suve” kevadega seotud rahvatarkusi.

23. aprillil vaatles osakonna juhtivteadur Mare Kõiva loengus “Jüripäev. Kas müüdid kajastuvad vernakulaarsetes praktikates?” püha Jüri müüdi ühendusi vanemate ja tänapäevaste kultuuriliste kogemustega, samuti müüdi sümbolseid, materiaalseid ja visuaalseid aspekte.

23. aprillil käsitles osakonna teadur Nikolai Anisimov oma loengus udmurdi tänase mälestuspraktika toidukode. Ta rääkis olulisematest roogadest ja jookidest ning rituaalse toiduga seotud sümbolikast ja semantikast. Tähelepanu keskmes oli ka toidukultuuri muutumine viimaste aastakümnete jooksul, samuti valmis temalt kuulamiseks udmurdikeelne loeng udmurdi esivanemate kultusest ja teise maailma kujutelmadest.

6. mail tutvustas Pariisi INALCO soomeugri uuringute professor ja Tartu Ülikooli etnoloogia õppetooli teadur Eva Toulouze loengus “Joomine udmurdi moodi” udmurdi puskari, kumõška, joomise traditsioone. Vanasti peamiselt rituaalidega seotud jooki kasutatakse tänapäeval peamiselt külaliste vastuvõtmise ja tähistamise puhul. Loeng tutvustas sellega kaasnevaid žeste ja reegleid, nõusid, kus kumõškat hoitakse ja kuidas seda tarbitakse.

6. mail esitas osakonna vanemteadur Piret Voolaid loengu “Parem üks nädal liiga kaua kui üks päev liiga vähe: Vanasõnad ametlikus ja rohujuuretasandi kriisisuhtluses”. Vanasõna vormi võib koroonakriisi laiaplaanilises suhtluses käsitleda kui metalingvistilist koodi, mõjuvõimsat kõneornamenti, mida kasutatakse sõnumi edasiandmisel,

et sõnumi tähendus suhtluspartnerile paremini päralt jõuaks. Loengus on juttu, milliseid varem tuntud vanasõnu ja millistes situatsioonides on kriisikommunikatsioonis kasutatud, milliseid uusi vanasõnu on lisandunud.

10. mail jagas Eesti-uuringute Tippkeskus videot “Emadepäeva omlett. Lasteaia e-õppe ülesanne”.

19. mail rääkis osakonna juhtivteadur Mare Kõiva maitterivustest.

26. mail küsis osakonna juhtivteadur Mare Kõiva loengus “Maa päev – 22. aprill. Hääletu kevade vastu, maailmas ja Eestis”, kas me mäletame, milline seos ja tähendus on Maa päeval ja puude kallistamisel ning kuhu paigutub Eestis algatatud kampaania “Teeme ära!”.

31. mail esitas osakonna teadur Nikolai Kuznetsov Krista Ojasaare luulet komi keeles,

8. juunil rääkis osakonna vanemteadur Reet Hiiemäe loengus “Haigusdeemon, viljakussümbol, patuoinas: kodukits usundiliste tähenduste pöörises” sellest, kuidas inimesed on püüdnud ja püüavad leida hädades süüdistatavat.

9. juunil rääkis osakonna nooremteadur Anastasiya Fiadotava loengus “Mother-in-law jokes – How do we use them and what do they mean?”, kuidas ämma-naljad toimivad valgevene perefolklooris. Jutt keskendus nende naljade peateemadele, sotsiaalsele kontekstile, milles need levivad, ja nende naljade tähendusele pereliikmete isiklikes suhetes.

17. juunil esitas Tallinna Ülikooli magister Bianka Makoid loengu “Kasvatus kui fenomen eesti vanasõnades”.

6. juulil tutvustas osakonna teadur Nikolai Anisimov loengus “Kalmistu udmurdi traditsioonilises kultuuris” kalmistuga seotud ettekujutusi, kultusepaigaga seotud erinevaid käitumuslikke stereotüüpe, tabusid ja ettekirjutusi udmurtidel. Uurimus põhineb trükistes avaldatud ja autori poolt erinevate udmurdi etniliste rühmade juures välitööde käigus kogutud materjalidel.

10. juulil rääkis osakonna nooremteadur Anastasiya Fiadotava loengus “Cooking with humour. Belorussian humorous folklore about family cooking traditions” Valgevene köögiga seotud pärimusest ja naljadest.

10. juulil käsitlesid Elena Boganeva ja Mare Kõiva oma ühisloengus Eesti Kirjandusmuuseumi venekeelse arhiivi mütoloogiliste motiividega muinasjutte.

Asta Niinemets

Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakonnas

Kaitstud doktoritöö

Irina Sadovina kaitses **15. juunil** Tartu Ülikooli kultuuriteaduste instituudi nõukogu ees veebikeskkonnas Microsoft Teams doktoriväitekirja “In Search of Vedic Wisdom: Forms of Alternative Spirituality in Contemporary Russia” (Veedade tarkuse otsinguil: alternatiivne vaimsus tänapäeva Venemaal). Juhendaja oli professor Ülo Valk, oponent dr Kaarina Aitamurto (Helsingi Ülikool).

Kaitstud magistritööd

Amaliya Prtavyan kaitses **29. juunil** Teamsi keskkonnas Tartu Ülikooli folkloristika ja pärandirakenduste õppekaval magistritööd “Magic and its Social Context in Contemporary Armenia: From Belief Narratives to Family Relations” (Maagia ja selle sotsiaalne kontekst tänapäeva Armeenias: usundilistest juttudest perekondlike suheteeni). Juhendaja professor Ülo Valk, oponent dr. Judit Kis-Halas Ljubljana Ülikoolist.

Paulina Vituščanka kaitses **29. juunil** Teamsi keskkonnas Tartu Ülikooli folkloristika ja pärandirakenduste õppekaval magistritööd “Vernacular Belarusian writing in the Eastern provinces of the Second Polish Republic: a case study of narratives from the Lithuanian Central State Archives 368.1.22 and 368.1.49” (Valgevene rahvalik kirjalikus Teise Poola vabariigi idaprovintside näitel: narratiivid Leedu Riikliku Keskarhiivi kogudest 368.1.22 ja 368.1.49). Töö juhendajad teadur Katre Kikas ja vanemteadur Elo-Hanna Seljamaa, oponent vanemteadur Jonathan Roper Tartu Ülikoolist.

Kaitstud bakalaureusetöö

Carmen Maantoa kaitses **5. juunil** bakalaureusetööd “Naiste pudruriitus Leesoja hiies kui ajalooliste naistepidude traditsiooni sümbolne konstruktsioon uue vaimsuse ja maausu kontekstis” (juhendaja Ergo-Hart Västrik, oponent Katre Koppel).

Liilia Laaneman

UUDISED

NEWS IN BRIEF

Crisis-time corona lore in the sphere of interest of researchers of the Department of Folkloristics of the Estonian Literary Museum

Mare Kõiva and Piret Voolaid present a summary of folklorists' work in the corona-time self-isolation.

Calendar

A brief summary of the events of Estonian folklorists from April to July 2020.